

दैनिक Reg. No : MHBIL/25/A4140 प्रखर लेखणीचा साक्षीदार

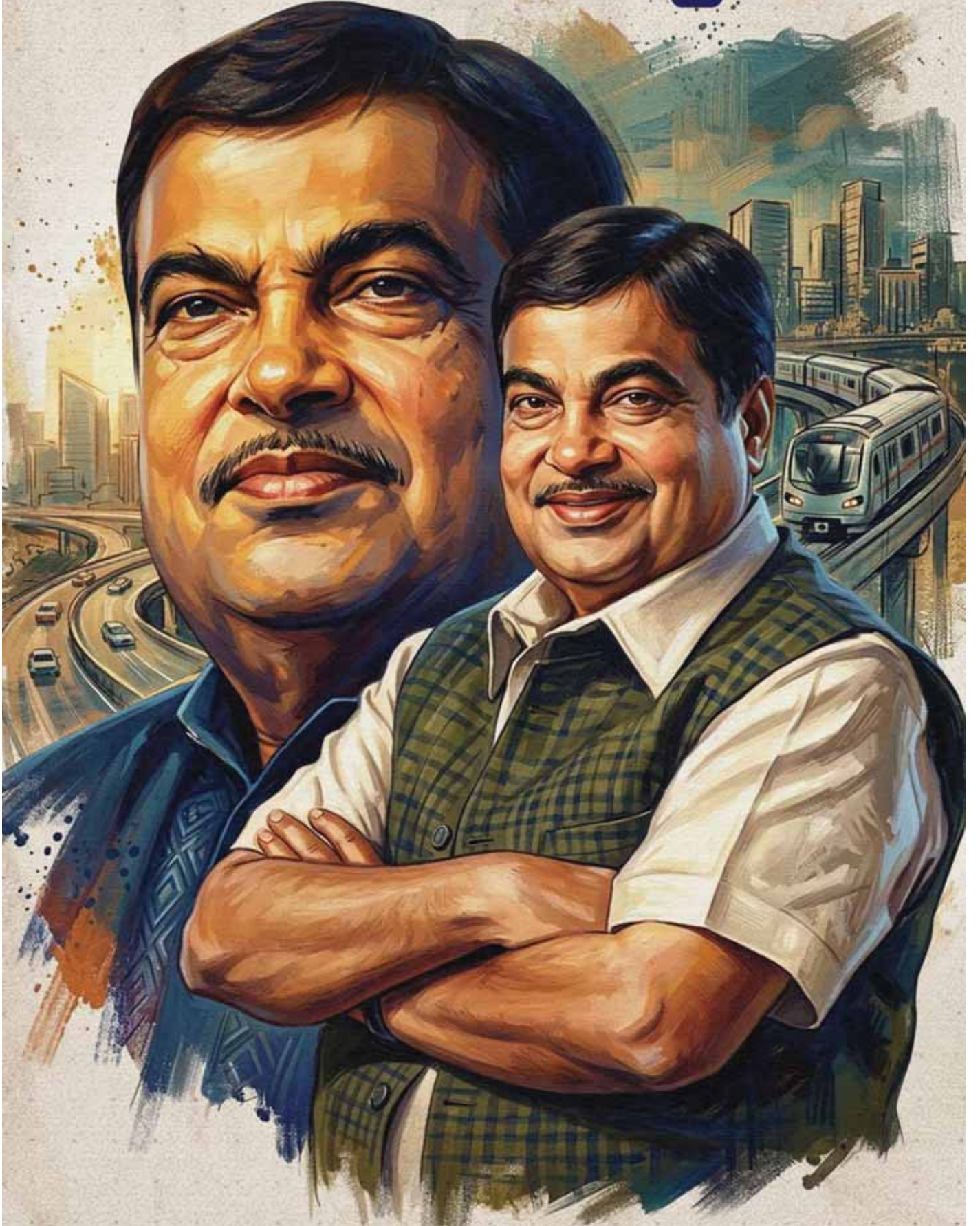
सिंहवाणी वृत्त

- पृष्ठे : ४
- वर्ष : १
- अंक : १६७
- किंमत : २ रुपये

Mail Id : sinhvanivrutta@gmail.com

Epaper : epaper.sinhvani.com

दिनांक : बुधवार, २७ मे २०२६

मुखपृष्ठ
कल्पेश
पायखत

'सेवश्री'
सकल जणांचा उद्धार

सांस्कृतिक लाड पुरवणारे खासदार !

आटपाट नगर होतं. नगर तसं मोठंच. पूर्व पश्चिम उत्तर दक्षिण असं विभागलेलं. नगरातील लोक होते खाऊन पिऊन सुखी. नगरात एक पूल होता. शहराबरोबरच लोकांनाही विभागणारा. पुलाच्या पलीकडले म्हणजे पुढारलेले आणि अलीकडले मात्र सांस्कृतिक दृष्ट्या मागासलेले. त्यांना काय कळणार नृत्य नाटक संगीत. म्हणून त्यांचा मूका होता पूलापलीकडल्या लोकांकडे. ते छान पैकी नाटक नृत्य संगीताचे कार्यक्रम बघायला जायचं. त्यावर चर्चा करावंचे आणि कोणीही शत्रू नाही. सर्वपक्षीय नेत्यांनी त्यांचे सलोखाचे संबध आहेत आणि विरोधकही त्यांच्या कामाचे आणि विकासाच्या दृष्टिकोनाचे नेहमीच कोतुक करतात.

निकिता गजानन गावडे नागपूर

त्यांच्याच भागत छान छान गाण्यांचे, भजनांचे नृत्याचे कार्यक्रम आयोजित करायला सुरुवात केली. लोकांनीही त्यांचीही कल्पना अक्षरशः डोव्यावर घेतली आणि त्यातून जन्माला आला एक असा महोत्सव जो त्या शहराची ओळख बनला. मंडळी! एव्हाना आपल्या लक्षात

आलंच असेल की आपण आपल्या नागपूर नगरीची ओळख असलेल्या खासदार सांस्कृतिक महोत्सवा विषयी बोलत आहोत. २०१७ साली आपले लाडके खासदार मा. नितीनजी गडकरी यांच्या संकल्पनेतून हा महोत्सव जन्माला आला आणि दरवर्षी कलेकलेनं वाढत गेला. सुखविंदर सिंग, श्रेया घोषाल, कंगना रणौत, हेमा मालिनी, कुमार विश्वास अशा अनेक नामवंत कलाकारांचे पाय यामिनितांत सत्रा नगरीला लागले. यांच्या बद्दल खूप ऐकलं, वाचलं पडद्यावर पाहिलं पण प्रत्यक्ष पाहण्याचं भाय मात्र लाभलं नाही अशा अनेक दिग्गजांना याबद्दलही यांची छेड पाहण्याचा भाय आम्हा नागपूरकरांना नागपूर हे देशातील पहिले शहर. केवळ खासदार सांस्कृतिक महोत्सव नाही तर खासदार क्रीडा खऱ्या अर्थाने या अगोदर कुणालाच कळली नव्हती. खासदार महोत्सव ही माननीय

नितीनजींच्या सुपीक डोव्यातील कल्पना. अशा प्रकारचा महोत्सव आयोजित करणारे नागपूर हे देशातील पहिले शहर. केवळ खासदार सांस्कृतिक महोत्सव नाही तर खासदार क्रीडा महोत्सव, खासदार जेष्ठ नागरिक महोत्सव असे अनेक

कार्यक्रम सातत्याने आयोजित होतात. ईश्वर देशमुख क्रीडा आणि शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयाच्या कार्यक्रमात या कार्यक्रमाचे भयव्यंगगतात या कार्यक्रमाचे यशस्वी आयोजन होते. आता तर शहराच्या अनेक भागांमध्ये ही या आयोजनांना सुरुवात झाली आहे. या कार्यक्रमांने शहराला खऱ्या अर्थाने सांस्कृतिक दृष्ट्या श्रीमंत केले आहे. शास्त्रीय गावनाचे एखादी मैफल किंवा एखादे कवी संमेलन प्रत्यक्ष बघणे या स्वनातच अनेकांचे केस

काळ्याचे पांढरे झाले. या आयोजनांने अनेकांना या स्वप्नपूर्तीचा आनंद लाभला तो केवळ आणि केवळ त्यांच्या लाडक्या खासदारांमुळे. एवढेच काय तर या कार्यक्रमाच्या एक तासा आगेदर स्थानिक कलावंतांचे कार्यक्रम असतात. त्यात नागपूरातील अनेक शाळांमधून निवड करण्यात आलेले बालकलाकारही असतात. आज हा कार्यक्रम लोकप्रियतेच्या शिखरावर आहे. एखाद्या कार्यक्रमातील आवरण्यासाठी पोलीस बंदोबस्त करावा लागतो यामुळे दुसरे त्या कार्यक्रमाचे यश ते काय? डिसेंबर महिन्यातील कडाक्याची थंडी पण तिलाही न जुमानता उघड्या मैदानातील कार्यक्रमाचा आस्वाद घेणारे रसिक जन. त्यात आघाडीवर आपल्या परिवारासहित असलेले स्वतः खासदार महोदय. एखाद्या शहरातील कौटुंबिक ऐक्याचं दुसरं उदाहरण काय धावं? आज नितीनजींचे ख्याती आहे ती त्यांनी बांधलेल्या महामार्गामुळे. देशाच्या कागाकोपण्यात असलेल्या गावांना जोडण्याचे काम त्यांनी केलेले आहेच पण रफ टफ अशी ओळख असलेल्या नागपूरातील जनतेच्या मनात शिरण्याचा राजमार्ग मात्र त्यांना नक्कीच गवसलेला आहे. आज आमच्या या लाडक्या खासदार महोदयांचा वाढदिवस यामिनितांने त्यांना उदंड आयुष्य लावावे अशी परमेश्वर चरणी प्रार्थना. जीवत शरदः शतम्। - ९९०६६३२१३

'गडकरींची दूरदृष्टी : आधुनिक भारताचा पायाभूत विकास'

केन्द्रीय मंत्री नितीन गडकरी हे भारतीय राजकारणातील एक 'अजातशत्रू' व्यक्तिमत्त्व मानले जातात. याचा अर्थ असा की, ज्यांचा राजकीय कारकिर्दीत कोणीही शत्रू नाही. सर्वपक्षीय नेत्यांनी त्यांचे सलोखाचे संबध आहेत आणि विरोधकही त्यांच्या कामाचे आणि विकासाच्या दृष्टिकोनाचे नेहमीच कोतुक करतात. गडकरी साहेबांची कार्यशैली अशी आहे की, केवळ सत्ताधारीच नव्हे तर विरोधी पक्षातील नेतेही त्यांचा आदर करतात. सुगुण्या सुळे आणि नाना पाटेकर यांच्यासारख्या दिग्गजांनी अनेकदा जाहीरपणे त्यांना राजकारणातील 'अजातशत्रू' म्हणून संबोधले आहे. एवढेच नव्हे तर त्यांच्या दूरदृष्टीमुळे आणि धडाकेबाज कार्यशैलीमुळे देशातील रस्ते जाळ्याचा झपाट्याने विकास झाला असून 'रोडकरी' आणि 'भारताचे इन्फ्रास्ट्रक्चर मॅन' म्हणून त्यांची ख्याती आहे. गडकरी हे पार्याचे 'हायवे मॅन' म्हणूनही त्यांना ओळखले जाते. धुतगती महामार्ग, आधुनिक उड्डाणपूल आणि मेट्रो प्रकल्पांच्या अभूतपूर्व जाळ्यामुळे ते खऱ्या अर्थाने 'विकाससुरभ' ठरले आहेत. दररोज अनेक किलोमीटर महामार्ग तयार करण्याचा वेग त्यांनी साध्य केला आहे. प्रलंबित प्रकल्पांना गती देऊन त्यांनी रस्ते विकासाची नवी क्रांती घडवून आणली आहे. देशात जागतिक दर्जाचे एक्सप्रेसवे (उद. दिल्ली-मुंबई एक्सप्रेसवे) आणि दुर्गम भागात बोगदे उभारून प्रवासाचा वेळ आणि अंतर मोट्या प्रमाणात कमी केलेले आहेत ते हरित ऊर्जा इथेर्नल, ऑफिशियल इलेक्ट्रिक वाहनांचे खंदे पुरस्कृत आहेत? बांधकाम क्षेत्रात पर्यायी इंधन आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून ते प्रदूषण मुक्तीसाठी सतत प्रयत्नशील आहेत. महामार्ग प्रवाशांच्या सुखेसाठी आणि सोयीसाठी हेलिपॅड, टॉप केअर सेटर्स आणि अत्याधुनिक सुविधांची निर्मिती केली जात आहे? केवळ राष्ट्रीय महामार्गच

डॉ. डॉ. सुधीर अरवले

नव्हे, तर महाराष्ट्रासह देशभरातील शहरी आणि ग्रामीण भागातील वाहतूक कोंडी सोडवण्यासाठी ते ५० हजार कोटीपर्यंतचे प्रकल्प राबवत आहेत? देशाच्या प्रगतीसाठी आणि आधुनिक भारताच्या उभारणीसाठी ते नवनवीन इजिनियरिंग तंत्रज्ञान आणि धोरणांचा सातत्याने पुरस्कार करत आहेत. गडकरी साहेबांनी यांची दूरदृष्टी म्हणजे आयुजित भारताच्या पायाभूत विकासाचा मुखसूत्र पाया आहे. त्यांच्या नाविन्यपूर्ण नियोजनामुळे जागतिक दर्जाचे रस्ते, एक्सप्रेसवे आणि शाश्वत वाहतूक व्यवस्थेची निर्मिती होत असून, भारत 'विकसित राष्ट्र' बनण्याच्या दिशेने वेगाने वाटचाल करत आहे. केन्द्रीय रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री नितीन गडकरी यांनी देशभरात केलेल्या जागतिक दर्जाच्या महामार्ग आणि रस्ते जाळ्याच्या विकासासाठी 'पायाभूत विकास' हीच त्यांची मुख्य ओळख बनली आहे. राजकारणापलीकडे जाऊन देशाच्या पायाभूत सुविधा, रस्ते जाळे, आणि ग्रीन हायड्रोजन व इथेनॉल

यांसारख्या पर्यायी इंधनांच्या विकासावर त्यांचा अधिक भर असतो. गडकरी यांच्या नेतृत्वाखाली भारतात महामार्गांचे प्रचंड जाळे निर्माण झाले आहे. त्यांनी एक्सप्रेसवे, ग्रीनफिल्ड कॉरिडोर आणि अत्याधुनिक उड्डाणपुलांच्या माध्यमातून प्रवासाची वेळ आणि इंधनाची मोटी बचत केली आहे. देशाच्या एकालिक आणि सर्वसमावेशक विकासासाठी ते 'गतिशक्ती राष्ट्रीय मास्टर प्लॅन' अंतर्गत लॉजिस्टिक खर्च कमी करून भारतीय उत्पादनांना जागतिक पातळीवर स्पर्धात्मक बनवत आहेत. रस्ते जोडणीसोबतच ते ग्रामीण भागातील रस्ते विकासासाठीही सर्वोच्च प्राधान्य देतात. विकासापायाभूत सुविधा या नेहमी 'लोककेन्द्रित' असल्या पाहिजेत, असा त्यांचा नेहमी आग्रह असतो. नागरिकांचा आराम आणि प्रवासाची सोय सुनिश्चित करण्यासाठी त्यांनी महामार्गांलगत शेकडो प्रवासी सुविधा विकसित केल्या आहेत. दजेंदर पायाभूत सुविधा या केवळ दळणवळणाचे साधन नसून, त्यातून देशात मोठ्या प्रमाणावर रोजगार निर्मिती होते आणि ५ ट्रिलियन डॉलर अर्थव्यवस्थेचे स्वयं साकार होण्यास मदत होते. या विकासाबाबत अधिकृत माहिती आणि घोषणा पाहण्यासाठी आपण क्लिक रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालय किंवा अधिकृत भारतीय जनता पक्ष

संकेतस्थळाला भेट देऊ शकता. महाराष्ट्राच्या विदर्भ विभागात, विशेषतः वर्धा आणि आजूबाजूच्या परिसराच्या विकासात त्यांचे योगदान अतुलनीय आहे. अशाच एका रस्ते प्रकल्पाच्या माध्यमातून पूर्व विदर्भातील वाहतूक अधिक सुरक्षित आणि सुलभ झाली आहे, भंडारा बायपास आणि मोठा उड्डाणपुलांमुळे पूर्व विदर्भातील दळणवळणात कसा आमूलगार बदल झाला आहे. विशेष म्हणजे नागपूरमधील कामटी रोडवरील ५.६२ किमीचा डबल डेकर ब्र्याडव्हेज (ज्यांच्या पट्ट्यावर महामार्ग, दुसऱ्या पट्ट्यावर मेट्रो आणि जमिनीवर रस्ता आहे) जागतिक विक्रमाचा मानकी उरला आहे. बिरो माईल आणि सीतावडी स्थानकांचे नियोजनबद्ध बांधकाम करून त्यांनी नागपूरच्या सार्वजनिक वाहतूकीला जागतिक दर्जा मिळवून दिला आहे. गडकरी यांच्या संकल्पनेतून नागपूर ते गोंदिया दरम्यान देशातील पहिली ब्रॉडगेज मेट्रो धावणार आहे. ही मेट्रो नागपूरला अमरावती, यवतमाळ, आणि हिंगवडा सारख्या लगतच्या शहरांशी जोडेल. महाराष्ट्राच्या विदर्भ विभागात, विशेषतः वर्धा आणि नागपूर परिसरात त्यांनी पायाभूत सुविधांचे प्रचंड जाळे विणले आहे. यामुळे उद्योग, शैतीमाल वाहतूक आणि रोजगाराच्या नवनवीन संधी निर्माण झाल्या आहेत. गडकरींनी पदभार स्वीकारल्यापासून महामार्ग बांधकामाचा वेग प्रतिदिन १२ किलोमीटरवरून तब्बल ४० किलोमीटरपर्यंत वाढवला आहे. भारतमाला आणि सागरमाला सारख्या महत्त्वाकांक्षी प्रकल्पांमुळे देशातील

औद्योगिक आणि आर्थिक कॉरिडोर एवढेकामांना जोडले गेले आहेत. मुंबई-पुणे एक्सप्रेसवे हा त्यांच्याच दूरदृष्टीचा एक उत्कृष्ट आविष्कार आहे, ज्याला आधुनिक तंत्रज्ञानाची जोड देत आता 'मिनिंग लिंक' सारखे प्रकल्प साकारले आहेत. लॉजिस्टिक खर्च कमी करण्यासाठी आणि वाहतूकीचे जाळे बळकट करण्यासाठी ते सातत्याने प्रयत्नशील आहेत. शाश्वत आणि पर्यावरणपूरक तंत्रज्ञान- सिमेंट रस्त्यांच्या निर्मितीमुळे त्यांनी देशाला खड्डेमुक्त रस्त्यांची भेट दिली आहे. याशिवाय, प्रदूषणमुक्तीसाठी हायड्रोजन, इथेनॉल आणि वेव्हॅन सारख्या पर्यायी ऊर्जा स्रोतांचा वापर वाढवण्यावर त्यांचा विशेष भर आहे. रस्ते अपघातातील पीडितांचे वेळेवर वैद्यकीय मदत मिळवण्यासाठी त्यांनी 'फॅसलेस उपचार' योजनेची महत्त्वपूर्ण घोषणा केली आहे. नितीन गडकरी यांच्या या पायाभूत क्रांतीमुळे देशाला जागतिक स्तरावर एक नवीन ओळख मिळाली असून, समृद्ध भारताचा पाया रचला गेला आहे. ते आपल्या स्पष्टवक्तेपणासाठी आणि प्रष्टाचारवर किंवा सरकारी धोरणांवर परखड मते मांडण्यासाठी ओळखले जातात. अनेकदा ते पक्षाच्या चौकटीबाहेर जाऊन किंवा स्वतःच्याच सरकारच्या धोरणांवर अत्यंत अभ्यासपूर्ण आणि स्पष्ट शब्दांत टीका अथवा सूचना करतात दिसतात. राजकारणापेक्षा पायाभूत सुविधा आणि विकासाला अधिक महत्त्व देतात. त्यांनी अनेकदा राजकीय नेत्यांना आणि अधिकाऱ्यांना 'कामात दिग्दर्शक चालणार नाही' असा संजड दम दिला आहे. भ्रष्टाचाराच्या मुद्यावर त्यांनी अनेकदा जाहीरपणे नाराजी व्यक्त केली आहे आणि पारदर्शक कारभाराचा आग्रह धरला आहे. त्यांच्या परखड स्वभावामुळे ते विरोधकांच्याही आदारास पात्र ठरले आहेत. अनेकदा ते विरोधी पक्षातील चांगल्या कामांचे कोतुक करण्यास मागेपुढे पाहत नाहीत. - ९६६९५९४३०६

केंद्रीय मंत्री, भारत सरकार
मा. नितीनजी गडकरी
यांना वाढदिवसानिमित्त उदंड आयुष्याच्या अमृत शुभेच्छा...!

धनराज विहलराजजी हरडे
संस्थापक : मानव चेतना जनविकास सेवा संस्था
संचालक : हरडे असोसिएट्स, नागपूर

गडकरींची 'तप'पूर्ती!

विनोद देशमुख नागपूर

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या सरकारमधील एकमेव मंत्री गडकरी. लागोपाट तिसऱ्यांदा नागपूरचे खासदार (आणि केन्द्रत मंत्रीही) बनून 'डबल हॅटट्रिक' करणारे नितीन गडकरी. केंद्रीय मंत्री म्हणून गेल्या बारा वर्षात गडकरींनी केलेली कामे डोळ्याखालून घातली तरी त्यांच्या धडाकेबाज शैलीची कोणासाठीही कल्पना येते. बंगालमधील हावडा रेल्वे स्थानकावरील रामलखन या बिहारी महालाला सुद्धा गडकरी हाहीत आहेत. चर तो म्हणतो: "गडकरीजी को देशमें कौन नहीं जानता!" आसामच्या ग्रामीण भागातील चहा टपरीला सांगित्या कसाबसा हिंदीत सैकतो- "गडकरीजी ने रास्ता अच्छा बनाया, इसलिए लोगों का आनाजना बड़ा और हमारा धंधा-इन्कम भी बढ़ गया है!" काश्मीरमधील सुलेमान सुद्धा रस्त्याचा लाभायी असल्यामुळे गडकरींना दुबा देतो. गडकरींची प्रतिमा "कामके आदमी" अशी देशभर झाली असल्याची साक्ष अशी शेकडो-हजरो उदाहरण देत आहेत. इतके काम १२ वर्षांत गडकरींच्या खात्यावर जमा झालं आहे.

कार्यक्षमतेत तिप्पट वाढ

महामार्गांचंच पाहा. २०१४ ते २०२५ या ११ वर्षांमध्ये

निवोजित १ लाख ४६ हजार २०४ कि.मी. महामार्गांपैकी १ लाख ६ हजार ७४६ कि.मी. बांधून पुणे (७३ टक्के) झाले. तर उर्वरित काम वेगवेगळ्या टप्प्यांवर प्रगतिपथावर आहे. वर्षाला १० हजारांवर कि.मी.? आणि दररोज ३० कि.मी. पेक्षा जास्त लांबीच्या रस्त्याची उभारणी. मोदी सरकारच्या आधी २०१४ पर्यंत हाच दर १० कि.मी. च्या आत होत! यावरून गडकरींच्या कामाचा वेग कोणाच्याही लक्षात यावा. म्हणूनच काही लोक त्यांना "Highway Man" म्हणायला लागले. पेशात मोजावचं तर १५ लाख कोटी रुपयांच्या योजना पूर्ण झाल्या (यात अर्णागत पूर्ण, उड्डणपूल, बोपदे आलेच) आणि बाराव्या वर्षासाठी (२०२५-२६) तरतूद होती २

लाख ८७ हजार कोटी. भविष्यातील १५ लाख कोटीच्या योजनाही आखून आजच तयार. यातील सव्या लाख कोटी खर्चाच्या ३ हजार कि.मी. लांबीच्या योजनेला नुकतीच अंतिम मंजूरीही देण्यात आली आहे. हे आहेत गडकरी! मुंबईत ५५ उड्डणपूल

हे सार एकेऊन-वाचून लोकांना प्रश्न पडतो की, गडकरींना हे सार जमत कसं? त्याचं उत्तर आहे- छोटीमोटी स्वप्नं नसतं. करावचं तर भव्यदिव्यच, हा त्यांचा नेहमीचा बाण आणि गडकरींनी साडेचार वर्षांतच इतकी अफलातून कामगिरी करून दाखवली की, सर्वांचीच बोटं तोंडात गेली! मुंबई महानगरीतील जाळतू कोडी फोडण्याचा वारसात उभाय म्हणून ५५ उड्डणपूल

एकामागून एक बांधण्याचा सापाटच त्यांनी लावला आणि मुंबईच्या रस्ते वाहतूकीत होणारी कोंडी कमी केली. शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे यांच्या स्वप्नातील मुंबई-पुणे द्रुतगती मार्गाचं नियोजन करून त्याचं काम नेहमीच्या धडाक्यात सुरूही केलां. फक्त ते त्यांच्या कारकीर्दीत पूर्ण होऊ शकलं नाही, एवढंच. तरीही या द्रुतगती मार्गाचं खरे शिल्पकार तेच उरले. मुंबई-पुणे मार्गावरील वाहतूकीची समस्या मोट्या प्रमाणावर सुटणं यामुळेच शक्य झालं.

देशाला दाखवला 'मार्ग'

पहिल्याच मंत्रिपदाच्या काळात केलेल्या या भरभकाम कामांची शिदोरी पाठीशी घेऊनच नितीनजी २०१४ मध्ये दिल्लीत दाखल झाले आणि गेली १२ वर्षे देशासाठी झपाट्यासारखं काम करीत आहेत. एखादी विरोधी पक्षाचे नेते मंत्र्यांच्या कामगिरीचं कीतुक क्वचितच करताना उड्डणपूल, बोपदे या कामांचं पयार्ची नाव आता "नितीन गडकरी" झालं आहे, इतका धडाका त्यांनी प्रारंभापासूनच लावला आणि वाढत्या वेगाने तो आज त्यांच्या ६९ व्या वर्षीही कायम आहे. महाराष्ट्राच्या पहिल्या युती सरकारमध्ये सार्वजनिक बांधकाम मंत्री असताना त्यांनी साडेचार वर्षांतच इतकी अफलातून कामगिरी करून दाखवली की, सर्वांचीच बोटं तोंडात गेली! मुंबई महानगरीतील जाळतू कोडी फोडण्याचा वारसात उभाय म्हणून ५५ उड्डणपूल

गंगेतून चालवलं जहाज !

केंद्रीय मंत्रिपदाच्या पहिल्या कारकीर्दीत गडकरींकडे जहाज खरेदी ५ वर्षे आणि जलसंधारण, नदी विकास, गंगा स्वच्छता ही अतिरिक्त खातीही पावणेदेखून वर्षे होती. तिथेही त्यांनी लक्षणीय काम करून दाखवलं. बंदर विकास आणि जहाज उभारणी यांना गती दिली. "नमामि गंगे" ही गंगा शुद्धीकरण मोहीम जोरात राबवून गंगा स्वच्छ आणि जहाज वाहतुकीयोग्य केली. परिणामी कोलकात्यापासून वाराणसीपर्यंत जलपर्यटनाचा मार्ग मोठ्ठ्या झाला. गंगेतून प्रवास करण्याचा आनंद अनुभवून यांचेकांना आणि पर्यटकांना यामुळे शक्य झालं. गंगेतून जहाज चालवले, हे अशक्य वाटणारं स्वप्न गडकरींनी अल्पावधीत प्रत्यक्षात उतरवून दाखवलं आहे.

रस्ते या विषयाव्यतिरिक्त इतरही क्षेत्रांमध्ये दमदार 'मार्ग'क्रमण करून त्यांनी मोलाचं योगदान दिलं आहे. रस्ते वाहतूकीतील मुख्य इंधन असलेल्या पेट्रोल-डिझेलमध्ये इथेनाल मिशळण्याचं प्रमाण वाढविल्याचा मुद्दा असो की पेट्रोल-डिझेल वाहनांपैकीची वीजचालित वाहनांना? प्रोत्साहन देणं असो, मिश्रलेल्या प्रत्येक व्यासपीठाकरून ते इथेनाल, वीज यांचा प्रचार करीत असतात.

खासदार म्हणूनही...

शेती, संस्कृती आणि क्रीडा हे तीन त्याचे आधीपासूनचे आवडीचे विषय आहेत. नागपूर जिल्ह्यातील धापेवाडा या स्वतःच्या मुठ गावी त्यांचा भक्ती फार्म म्हणजे कृषी प्रयोगशाळाच आहे. तेथील एकेक किलो जवनाचा कांदा पसारा आलेले डोळेच फिरतात! कापूस, ऊस या नगदी पिकांच्या शेकट्यांना मत्त करण्यात ते सतत आघाडीवर असतात. त्यांच्या अंग्रेज प्रदर्शनाचा पत्तारा वर्धापणे वाढतच आहे. शेतीच्या सिंचन योजना राबवणं, शेकट्यांना प्रशिक्षित करणं असे प्रयोग ते सातत्यानं?

करीत असतात. प्रत्येक खासदारानं स्वतःच्या क्षेत्रात दरवर्षी सांस्कृतिक महोत्सव आणि क्रीडा महोत्सव भरवते, अशी सूचना पंतप्रधान मोदीजींनी केली होती. ती अमलात आणणारे नितीन गडकरी हे देशातील एकमेव खासदार असावेत. प्रत्येक वर्षी वाढत्या प्रतिस्पर्धात होणारा? दोन्ही महोत्सव नागपूरच्या सीमा ओलांडून देशभर प्रसिद्धी पावले आहेत. ख्यातनाम कलावंत आणि प्रख्यात खेळडू यात हिरीनं भाग घेत आहेत. हजरो प्रेक्षक-श्रीते त्यांना लावत आहेत.

एकूण, रस्त्यांपासून कृषीपर्यंत अनेक क्षेत्रांमध्ये नितीन गडकरी हे नाव गेली बारा वर्षे देशभर गाजत आहे. नेता दूरदर्शना आणि कांस्रपट्ट असेल तर 'तप' श्रव्यता मिळतेच. असे विरळ कर्मयोगी विकासपुरुष आज ७७ मे रोजी सतराव्या वर्षात? प्रवेश करीत आहेत. त्यांच्या कल्पक योजनांचा लाभ देशवासियांना पुढेही मिळत राहण्यासाठी त्यांनी दीड आठवणीय लाभा, या प्रारंभिक वाढदिवसाच्या लाक्ष शुभेच्छा.

- ज्येष्ठ पत्रकार १८५०५८७६२२

आधुनिक युगाचे महामेरू 'विकासपुरुष' नितीनजी गडकरी

आजच्या आधुनिक युगात देशात जे काही रस्त्यांचे जाळे व उड्डणपूल दिसत आहे त्याचे संपूर्ण श्रेय केंद्रीय मंत्री नितीनजी गडकरी यांनाच जाते. रस्त्यामुळेच दळणवळणाचा मार्ग मोकळा होतो व विकासशील देशात उरत असते. नितीनजी गडकरी यांच्या बुध्दीमत्तते व दूरदर्शनेचा वापर अनेक देश करीत आहे. त्यामुळे विकासशास्त्राबाबतीत गडकरींचे नाव मोठ्या समानाने व आदरटीथ्याने भारतासह संपूर्ण जगात घेतले जाते. आज जगात गडकरींचे नाव विकासपुरुष म्हणून मोठ्या आदराने आणि स्वाभिमानाने घेतले जाते. औद्योगिक आणि तांत्रिकदृष्ट्या सर्वगुण संपन्न असलेले बलाढ्य देश अमेरिका, चीन, रशिया, फ्रान्स, ऑस्ट्रेलिया यांना मागे टाकून महामार्गांच्या बाबतीत अव्वल स्थान मिळविणे भारतासारखा लोकशाही देशाकरीता अभिमानाची गोष्ट आहे. गडकरींनी आपले लक्ष पूर्ण करण्यासाठी संपूर्ण शाळांशिवाी महामार्गांच्या कामाकडे लक्ष केंद्रित केले. त्यामुळेच आज भारत महामार्गांच्या जाळ्याच्या बाबतीत जगात दुसऱ्या क्रमांकाचा देश बनला आहे. कारण गडकरींना ग्यात होते की महामार्गांशिवाय देशाचा इतर बाबतीत सुद्धा विकास संभव नाही. त्यामुळे गडकरींनी जेव्हा राजकारणात पाऊल टाकले तेव्हा पाहूनच त्यांच्या मनात विकासाचे कालचक्र फिरत आसावे.

रमेश लंजेबार नागपूर

आजपर्यंत देशात हजरो कोटीकोटीचे अत्याधुनिक पध्दतीने महामार्ग बनवून १५० कोटी जनतेला होणारा त्रास दूर झाला, त्याचबरोबर दळणवळण, आरोग्य सेवा, व्यापारी वाहतूकीला व सुरक्षेच्या दृष्टिकोनातून मोठ्या प्रमाणात चालना मिळाली सोबतच गावागावात रोड बनवून गावातीथे सिमेंट रोड हि संकल्पना साकार होताना दिसत आहे. त्याच पध्दतीने ७०१ किलोमीटराच्या नागपूर-मुंबई समुद्री महामार्ग बनवून विकासशास्त्रा नवीन बावतीत विकासशास्त्रा लोकांना रोजगार सुद्धा मिळण्याचा मार्ग मोकळा झाला. देशातील नवीन महामार्गांमुळे हजरो कोटीकोटीचे वाहतूक सामोरी होऊ शकल्याचे दिसून येते. यामुळे अनेक बाजारांपेठेशी ताबडतोब संपर्क साधता येतो. गडकरींची कला अवगत करण्यासाठी विदेशातील अनेक एक्स्पर्ट ट तज्ञ त्यांच्याशी सल्ला-मसलत करण्यासाठी भारतात येतात. त्यामुळेच आज जगात विकासशास्त्रा बाबतीत गडकरींचे नाव मोठ्या समानाने घेतले जाते. महाराष्ट्राच्या बाबतीत विचार केला तर महाराष्ट्राचा विकासपुरुष म्हणून त्यांचा नाव घ्यायला मिळते. यामुळे महाराष्ट्राचा वारसा दिसून येतो.

विकास सुवर्ण अक्षरांनी लिहव्या या पध्दतीने गडकरींनी कार्य केलेल्याचे दिसून येते. आज नागपूरला आपल्याला मोठे धावतांना दिसत आहे. त्याचे संपूर्ण श्रेय माननीय गडकरींना जाते. मेट्रोमुळे लोकपुढील वाहतूकीची कोंडी तुटली व मोठी सुविधा झाली. त्याचबरोबर अनेक बेरोजगारांना रोजगार देण्याचा मार्ग सुलभ केला. संपूर्ण महाराष्ट्रात उड्डणपूल व सिमेंट रोडमुळे महाराष्ट्राची संपूर्ण कायापालट झाल्याचे दिसून येते. जी-२० च्या अनुभवांन भारताचे केंद्रबिंदू असलेले नागपूर शहरगात होते यात गडकरींच्या सिंहांचा वाटा आहे. यावरून स्पष्ट होते की महाराष्ट्रासह देशाला खरा विकासशास्त्रास दाखविला असेल तर नितीनजी गडकरी यांनी त्यामुळेच त्यांना आज संपूर्ण देश समानाने व आदराने सलाम करतो.

राज्याच्या विकाससांसंबत देशाचा विकास सुरू असतानाच राज्याची व देशाच्या संस्कृतीचे जतन करण्याची धुराही महामार्गांच्या कामे गडकरींनी केले. नागपूरमध्ये खासदार महोत्सवाची सुरुवात २०१८ पासून झाली. त्यानिमित्ताने दरवर्षी नागपूरला खासदार महोत्सव साजरा केला जातो. यात विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. यात मुख्यत्वे करून महाराष्ट्रासह भारतीय संस्कृतीचा वारसा पध्दताने द्याच्या व सांस्कृतिक कार्यक्रमांच्या माध्यमातून समाजापर्यंत पोहोचवील्या जाते. या कार्यक्रमात मुख्यत्वेकरून संपूर्ण धमाची जोपासना आणि कौतुकीवाचणी यांचेही हुबेहब चित्रण करण्यात येते. आज गडकरींच्या दिग्दर्शने संपूर्ण भारतात उड्डण पूले व महामार्ग पहायला मिळते.

नव्या पिढीला आपल्या संस्कृतीची चालना देण्याचे काम माननीय श्री नितीनजी गडकरी यांनी खासदार महोत्सवाच्या निमित्ताने आतापर्यंत दाखविले आहे. पुढेही आपली संस्कृती दिकून राहावी या उद्देशाने दरवर्षी आपल्याला खासदार महोत्सवात पाहायला मिळतो. आणि खेळडूंसमवेत नवीन उर्जा निर्माण व्हावी या उद्देशाने खासदार क्रीडा महोत्सव दरवर्षी घेण्यात येतो. याचे संपूर्ण श्रेय गडकरींना जाते. सध्याच्या परिस्थितीत भारतातील अनेक राज्यांमध्ये सांस्कृतिक वारसा लुप्त होताना दिसत आहे. परंतु दिवभंगसह महाराष्ट्राला केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी यांचा सारखा पूर मिळाल्याने खासदार महोत्सवाच्या निमित्ताने सांस्कृतिक वारसा जिवित झाल्याचे दिसून येते. आज गडकरींच्या दिग्दर्शने संपूर्ण भारतात उड्डण पूले व महामार्ग पहायला मिळते.

संस्कृती जोपासण्याचे कार्य होत असल्याचे दिसून येते. आजच्या पिढीला आपल्या संस्कृतीचा वारसा दिसून येतो. खासदार महोत्सवाच्या माध्यमातून आपल्या संस्कृतीला जिथे-कुठे खंडार पडले असेल. त्याला दुरुस्त करण्याचा विडा गडकरींनी घेतल्याचे दिसून येते. १९४७ नंतर नागपूरमध्ये अनेक खासदार होवून गेले. परंतु गडकरींचा काळ हा वाखाणण्याजोगा आहे. कमी कालावधीत महाराष्ट्रासह संपूर्ण भारताचा विकास रोडच्या व उड्डणपूलांच्या माध्यमातून करून देशाला विकासानी नवीन दिशा दिली आहे आणि जगात महामार्गांचा डंका वाजवला. आज आपल्याला जगात पाहायला मिळतो. त्यामुळे गडकरी भारताचेच नाही तर जगाचे विकास पुरुष आहेत असे मी

समजतो. खरेखरच महाराष्ट्राचा व देशाचा विकासशास्त्राचा मार्ग मोकळा करणारा असा सांस्कृतिक वारसा टिकविणारा पूर नागपूर भूमिंत जन्माला आला ही देशासाठी गौरवाची बाब आहे. ज्या दिवसापासून खासदार झाले तेव्हा पूर्ण त्यांचा कामाचा सापाटा जोरदार सुरू आहे. त्याचप्रमाणे त्यांच्या कामाची चर्चा भारतातच नाही तर जगभरत प्रसिद्ध आहे ही नागपूरकरांसाठी व महाराष्ट्रासाठी मोठी अभिमानानी गोष्ट आहे. गडकरींनी विकासानी सुळात उड्डण प्लापासून केली ती आज विकासशास्त्रा शिखरापर्यंत जावून टेथली आहे आणि आपला विकाससांसंबत संस्कृतीची व क्रीडा क्षेत्राची जोपासना करण्याचे दायित्व गडकरींनी घेतल्याचे दिसून येते. यासाठी त्यांनी आपली संपूर्ण ताकद पुर्णपणेाला लावली आहे. भारतात अनेक अडथळे आहेत. आपल्याला जतीय दोगली दिसून येतात. परंतु असाधारणत तत्वांनी नागपूरमध्ये १८ मार्च २०२५ ची औरंगजेब यांच्या साधोवरून उड्डणपूलाची दमाल वाळळा कोणीतच जातीय दंगल अथवा टोकांचे मतभेद व दंगल झाल्याचे दिसून येत नाही.

नागपूरमध्ये संघ कार्यालय, दीक्षाभूमी, ताजनाग, गणेश टेकडी, चर्च इत्यादी अनेक कामांची पुरातन सुद्धे आहेत. त्याचे जतन सर्वधर्मीय करतात. गडकरी यांचे वैशिष्ट्य म्हणजे सर्व धर्मांच्या लोकांना घेऊन चालने व समाजमध्ये भावना निर्माणशी आदरची सावना निर्माण करून सर्वांना एकसुत्रीत बांधून टेथण्याचे महत्त्वाचे काम गडकरींनी केले आणि करीत आहेत. खासदार सांस्कृतिक महोत्सवाच्या माध्यमातून समाज

नितीन गडकरी आणि विदर्भाच्या जलक्रांतीचा वेध

पाणीदार महाराष्ट्राच्या वाटचालीचे शिल्पकार महाराष्ट्राच्या, विशेषतः विदर्भाच्या मातीचा आणि पाण्याचा संघर्ष ऐतिहासिक आहे. एका बाजूला अस्मानी संकटांचे सावट आणि दुसऱ्या बाजूला सिंचनाच्या अजुन्या सुविधांमुळे होरपळणारा बळीराजा, हे विदर्भाचे विदारक चित्र बदलण्यासाठी ज्या काही मोजक्या द्रष्ट्या नेत्यांनी भंगीर प्रयत्न केले, त्यात केंद्रीय मंत्री नितीनजी गडकरी यांचे नाव अग्रक्रमाने घ्यावे लागेल. "रस्ते आणि पायाभूत सुविधांचे महामेरू" म्हणून जागतिक कोटी मिळवणाऱ्या गडकरीजींनी केवळ जमिनीवरील दळणवळणच सुधारले नाही, तर महाराष्ट्राची आणि विदर्भाची तहान भागवण्यासाठी 'जलसंधारण' आणि 'सिंचन' क्षेत्रातही एक मूक पण अत्यंत प्रभावी क्रांती घडवून आणली आहे.

१. जलसंधारणाची नवी दृष्टी: 'बुलढाणा पॅटर्न' आणि नद्यांचे पुनरुज्जीवन नितीन गडकरी यांच्या विकासकारमांची शैली नेहमीच पारंपरिक चौकटीबाहेरची राहिली आहे. विदर्भातील शेतकरी आत्महत्या आणि पाण्याचे दुर्भिक्ष यावर केवळ कोरडी सहानुभूती न दाखवता त्यांनी कायमस्वरूपी उपाययोजनांवर भर दिला.

अजय विवेक

संपादक, द. सिंहवाणी वृत्त
त्यांच्या संकल्पनेतून साकारलेल्या 'बुलढाणा पॅटर्न' ची दखल आज केंद्र सरकारने आणि नीती आयोगानेही घेतली असून तो देशभरात लागू केला जात आहे. शाश्वत जलसंधारण: राष्ट्रीय महामार्गांचे काम करत असताना, रस्त्यांच्या भरावासाठी लागणारी माती आणि मुरूम बाजूच्या स्थानिक नाते, तलाव आणि नद्यांमधून उपसण्यात आला. दुहेरी फायदा: यामुळे शासनाचा रस्ते निर्मितीचा कोटघवघी रुपयांचा खर्च वाचला आणि दुसरीकडे नद्या, नाले व तलावांचे विनामूल्य खोलीकरण व रुंदीकरण झाले. परिणाम: या अभिनव प्रयोगामुळे विदर्भातील शेकडो गावांना जलसमृद्धी मिळाली आहे. पावसाचे पाणी वाहून न जाता

जमिनीत जिरल्यामुळे भूजल पातळीत कमालीची वाढ झाली असून, अनेक दशकांपासून कोरडे पडलेले पाण्याचे स्रोत पुन्हा जिवंत झाले आहेत. २. 'पूर्ती जलसिंचन संस्था': सहकारातून समृद्धीचा पाया नितीन गडकरी यांच्या जलसंकल्पनेचा, सामाजिक बांधिलकीचा आणि कृषी-औद्योगिक दृष्टीचा एक अत्यंत महत्त्वाचा आविष्कार म्हणजे 'पूर्ती जलसिंचन संस्था'. विदर्भासारख्या शेतकरी आत्महत्याप्रस्त भागात केवळ पावसाच्या पाण्यावर अवलंबून राहणे म्हणजे जुगार खेळण्यासारखे होते. हे ओळखून गडकरीजींनी या संस्थेच्या माध्यमातून सिंचन क्षेत्रात आधुनिक तंत्रज्ञानाचा पाया रचला. पाण्याचे शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापन: पूर्ती संस्थेने केवळ पाणी अडवण्यावर भर दिला नाही, तर उपलब्ध पाण्याचा थेंब अन् थेंब कसा पिकांच्या मुळापर्यंत पोहोचेल आणि पाण्याचा अपव्यय कसा टाळता येईल, याचे उत्तम नियोजन केले. आधुनिक सिंचन पध्दती: उपसा जलसिंचन योजना आणि टिबक सिंचनाला प्रोत्साहन देऊन संस्थेने पारंपरिक आणि कालबाह्य शेत पध्दतीला फाट दिला. आर्थिक परिवर्तन: सिंचनाच्या

सुविधांमुळे विदर्भातील शेतकऱ्यांना कापूस आणि सोयाबीनच्या पलीकडे जाऊन ऊस, फळबागा आणि अन्य नगदी पिके घेणे शक्य झाले. यामुळे शेतकऱ्यांच्या हातात चार पैसे खेळू लागले आणि त्यांच्या आर्थिक स्तरात लक्षणीय सुधारणा झाली. ३. जलयुक्त शिवार आणि सिमेंट नाला बांध: तळागाळतील जलक्रांती महाराष्ट्रात राबविल्या गेलेल्या 'जलयुक्त शिवार अभियाना'ला गती देण्यात आणि लोकसहभागाने जलसंधारणाची कामे उभी करण्यात गडकरीजींचा मोठा वाटा राहिला आहे. नागपूर आणि आसपासच्या ग्रामीण भागात

त्यांनी स्वखर्चातून आणि विविध संस्थांच्या माध्यमातून 'सिमेंट नाला बांध' बांधण्याची मोहीम हाती घेतली. यामुळे पावसाचे वाहून जाणारे पाणी जागच्या जागी अडवले गेले, ज्यामुळे उन्हाळ्यातही विहिरींना पाणी राहू लागले आणि पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सुटण्यास मदत झाली. ४. गोसीखुर्द आणि महाराष्ट्रातील प्रलंबित सिंचन प्रकल्पांना संजीवनी केंद्रीय जलसंधारण, नदी विकास आणि गंगा पुनरुज्जीवन मंत्री म्हणून काम करत असताना गडकरीजींनी महाराष्ट्राच्या खडलेल्या सिंचन क्षेत्राला मोठा आर्थिक बुस्टर डोस दिला. वर्षानुवर्षे निधीअभाव आणि प्रशासकीय लालफीताशाहीत

अडकलेले २५ ते ३० सिंचन प्रकल्प त्यांनी प्रधानमंत्री कृषी सिंचन योजनेच्या अंतर्गत विशेष आर्थिक पॅकेज देऊन मार्गी लावले. गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प: विदर्भाची भायरेषा समजला जाणारा 'गोसीखुर्द प्रकल्प' गेल्या तीन दशकांपासून रखडला होता. गडकरीजींनी वैयक्तिक लक्ष घालून, निधीची उपलब्धता करून देत या प्रकल्पाच्या कामाला अभूतपूर्व गती दिली. यामुळे नागपूर, भंडारा आणि चंद्रपूर जिल्ह्यातील लाखो हेक्टर जमीन सिंचनाखाली वेत आहे. तापी पार-नर्मदा नदी जोड प्रकल्प: खानदेश आणि उत्तर महाराष्ट्राची भागवण्यासाठी त्यांनी

आंतरराज्यीय नदी जोड प्रकल्पांचे धाडसी नियोजन केले, ज्यामुळे अतिरिक्त पाणी दुष्काळी भागाकडे वळवणे शक्य होणार आहे. ५. सांडपाण्यावर प्रक्रिया: 'वेस्ट टू वेल्थ' (टाकाऊनू टिकाऊ) संकल्पना नितीन गडकरी हे केवळ पाणी अडवण्यावरच नाही, तर पाण्याचा पुनर्वापर करण्यावरही भर देतात. नागपूर महानगरपालिकेच्या माध्यमातून त्यांनी सांडपाण्यावर प्रक्रिया करण्याचा प्रकल्प उभारला. हे प्रक्रिया केलेले पाणी त्यांनी कोराडी आणि खापरखेडा येथील वीज निर्मिती केंद्रांना विकण्याचा यशस्वी प्रयोग केला. यामुळे नागपूर महानगरपालिकेला

उत्पन्नाचा नवा स्रोत मिळाला आणि वीज केंद्रासाठी लागणारे मूल्यवान पिण्याचे पाणी वाचले, जे आता सिंचनासाठी आणि नागरिकांसाठी उपलब्ध होत आहे. "पाणी हे केवळ निसर्गाचे देणे नाही, तर ते मानवी कष्टाने आणि दूरदृष्टीने जपायचे अमृत आहे." हाच विचार उराशी बाळगून नितीन गडकरी यांनी विदर्भाच्या आणि महाराष्ट्राच्या तनू भूमीवर जलसंधारणाचे एक नवे महाकाव्य लिहिले आहे. त्यांनी पाडलेले पाझर तलाव, खोलीकरण केलेल्या नद्या, 'पूर्ती'सारख्या संस्थांच्या माध्यमातून उभे राहिलेले सिंचनाचे जाळे आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर, हे केवळ सिमेंट आणि मातीचे बांधकाम नाही; तर ती विदर्भाच्या डोळ्यांतील अश्रू पुसून तिथे समृद्धीचे हिरवेगार हसू फुलवणारी आधुनिक 'भगीरथी' आहे. रस्ते बांधणारा हा 'कर्मयोगी' जेव्हा मातीची तहान ओळखून पाण्याचे नियोजन करतो, तेव्हा महाराष्ट्राच्या मातीतून आत्मविश्वासाचे आणि स्वावलंबनाचे नवे अंकुर फुटतात, हेच त्यांच्या जलविकासाचे खरे आणि शाश्वत यश आहे. - नागपूर

मो. ८६९८७८६६६६

केंद्रीय रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री

मा.श्री. नितीनजी गडकरी

यांना वाढदिवसाच्या

हार्दिक शुभेच्छा

आमदार डॉ. आशिषराव देशमुख
(सावनेर- कळमेश्वर विधानसभा क्षेत्र, महाराष्ट्र)

Dr. Ashishrao R. Deshmukh | dr.ashishdeshmukh | Dr. Ashishrao R. Deshmukh | @dr.ashishdeshmukhofficial

"जेव्हा नेत्याने भविष्य पाहिलं... आणि काळाने ते खरं ठरवलं!" नितीन गडकरींच्या दूरदृष्टीचा प्रवास"

राजकारणामध्ये अनेक नेते येतात, लोकप्रिय होतात आणि काळ्याच्या ओघात विस्मृतीतही जातात. काही नेत्यांच्या वाट्याला प्रचंड प्रसिद्धी येते, काहींना मोठी पदे मिळतात, तर काही नेते जनतेच्या मनावर त्यांच्या भाषणामुळे किंवा राजकीय भूमिकेमुळे अविचार्य गाजवतात. परंतु फारच मोजकी व्यक्तिमत्त्वे अशी असतात ज्यांना केवळ राजकीय नेता म्हणून नाही, तर एक दूरदृष्टी असलेला विचारवंत, विकासशासक शिल्पकार आणि समाजाचा खरा हितचिंतक म्हणून ओळखले जाते. केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी हे असेच एक व्यक्तिमत्त्व आहे.

अनुभव आजही त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा वेगळा पैलू दाखवतो. नेमकं वर्ष आज आठवत नाही, पण काही कामानिमित्त मी त्यांच्या वाढदिवसानिमित्त त्यांचा कार्यप्रवास पाहताना फक्त रस्ते, पूल किंवा महामार्ग यांची चर्चा करून त्यांचे व्यक्तिमत्त्व समजणं अपूर्ण ठरेल. कारण नितीन गडकरी यांचं नेतृत्व हे केवळ पावाभूत सुविधांच्या निर्मितीपुरतं मर्यादित नाही; तर ते विचारांची उभारणी करणारे, लोकांना दिशा देणारे आणि पध्दथाचा वेध घेणारे नेतृत्व आहे. मादव्य वैयक्तिक आयुष्यातील एक

कॉंग्रेस आणि शिवसेनेचा मोठा प्रभाव होता. भाजपला राष्ट्रीय स्तरावर अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या नेतृत्वाखाली सत्ता मिळाली होती, मात्र महाराष्ट्रात भाजपच्या नेत्यांबद्दल लोकांमध्ये विशेष आकर्षण किंवा प्रचंड जनाधार होता असं म्हणता येणार नव्हतं. भाजपच्या सभांसाठी मोठ्या प्रमाणावर लोकांची गर्दी जमवणं हे तसं कठीण काम होतं. मात्र या सर्व परिस्थितीमध्ये एक गोष्ट नेहमी आश्चर्यचकित करायची, ती म्हणजे नितीन गडकरी यांच्या सभांमध्ये होणारी प्रचंड गर्दी.

स्टेज, ना अनावश्यक दिखावा, ना बडेजाव. अत्यंत साध्या व्याखणीटावर उभे राहून नितीन गडकरी बोलत होते. परंतु त्यांच्या बोलण्यामध्ये एक वेगळीच ताकद होती. त्यांच्या भाषणाची शैली थेट लोकांच्या मनाला स्पर्श करणारी होती. ती केवळ राजकीय भाषणं नव्हती; ती एका शिक्षकाची शिकवण ताकद होती, एका मार्गदर्शकाचा सल्ला वाटत होता आणि एका दूरदृष्टी असलेल्या व्यक्तीचा विचार वाटत होता. मला आठवतं, भाषणादरम्यान त्यांनी एका अंदाजे पंधरा-सोळा वर्षांच्या मुलाला स्टेजवर बोलावलं आणि त्याला फ्रेंच

भाषेत काही बोलायला सांगितलं. उपस्थित लोक आश्चर्यचकित झाले. नंतर त्यांनी एक अतिशय महत्त्वाचा मुद्दा मांडला. ते म्हणाले की, विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या मुलांनी फक्त पारंपरिक शिक्षणाच्या चौकटीत अडकून राहू नये. डॉक्टर किंवा इंजिनियर होणं हेच यशाचं एकमेव मापदंड नाही. त्यापेक्षा स्वतःमध्ये कौशल्य विकसित करणं, विदेशी भाषा शिकवणं, नवीन तंत्रज्ञान आत्मसात करणं आणि जागतिक स्पर्धांसाठी स्वतःला तयार करणं अधिक महत्त्वाचं आहे. त्यांनी स्पष्ट सांगितलं की

भविष्यात मिहानसारख्या प्रकल्पामुळे अनेक जागतिक कंपन्या येतील आणि त्यासाठी केवळ पदवी नाही तर कौशल्य महत्त्वाचं असेल. त्या काळात हे विचार काहीसे वेगळे आणि धाडशी वाटत होते. आज मात्र मागे वळून पाहताना जाणवतं की त्यांनी तेव्हा जे सांगितलं होतं, तेच आज वास्तव बनलं आहे. आज स्किल डेव्हलपमेंट, आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स, परदेशी भाषा, डिजिटल कौशल्य, कम्प्युटेशन स्किल्स आणि जागतिक रोजगार संधी यांचं महत्त्व सर्वांना पटलेलं आहे. परंतु अनेक वर्षांपूर्वीच एका

सभेमध्ये उभं राहून हे चित्र लोकांसमोर उभं करणं, हे केवळ दूरदृष्टी असलेल्या व्यक्तीचं काम असू शकतं. कदाचित काही नेत्यांना प्रसिद्धी अधिक मिळाली असेल. काहींच्या सभाना मोठा गाजावाजा झाला असेल. काहींच्या नावाभोवती मोटं राजकीय वलय निर्माण झालं असेल. परंतु प्रसिद्धी आणि दूरदृष्टी या दोन वेगळ्या गोष्टी आहेत.

नितीन गडकरी यांच्या बाबतीत एक गोष्ट विशेष जाणवते. त्यांनी स्वतःची ओळख घोषणांनी नव्हे, तर कामातून निर्माण केली. मुंबई-पुणे द्वुगती मार्ग असो, महाराष्ट्रातील उद्योगपूल प्रकल्प असोत, ग्रामीण भागातील रस्त्यांचं जाळं असो किंवा देशभरातील महामार्ग विकास प्रकल्प असोत. त्यांनी प्रत्येक कामामध्ये परिणामकारकता दाखवली. त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वातील आणखी एक विशेष गुण म्हणजे "अज्ञातशास्त्र" नृत्ती. आजच्या राजकारणात कट्टा, आरोप-प्रत्यारोप आणि वैयक्तिक टीका सधं प्रमाण वाढताना दिसतं. अशा वातावरणात विविध पक्षातील

अनेक नेते नितीन गडकरी यांच्याबद्दल आश्चर्ये बोलताना दिसतात. हे फक्त राजकीय वसा नाही; तर ते व्यक्तिमत्त्वाचं वसा आहे. कारण शेवटी माणूस मोठा होतो तो फक्त पध्दमुळे नाही, तर त्याच्या विचारांमुळे, वागण्यामुळे आणि लोकांशी जोडल्या गेलेल्या नात्यांमुळे.

नितीन गडकरी यांच्या कार्याचा विचार केला की एक गोष्ट स्पष्टपणे जाणवते. त्यांनी विकासाला केवळ घोषणांचा विषय बनवलं नाही; तर लोकांच्या जीवनात बदल घडवण्याचं साधन बनवलं. त्यांच्या वाढदिवसानिमित्त त्यांना मनःपूर्वक शुभेच्छा! त्यांना उत्तम आरोग्य, दीर्घायु आणि अशीच अखंड कार्यशक्ती लाभो हीच सदिच्छा. महाराष्ट्राला आणि देशाला विकासाच्या नवीन दिशा दाखवणाऱ्या या नेतृत्वाचा प्रवास असाच निरंतर सुरू राहो आणि त्यांच्या विचारातून नव्या पिढीला प्रेरणा मिळत राहो. हीच वाढदिवसानिमित्त मनापासून प्रार्थना.

- प्रिंट व डिजिटल मीडिया कायदे सल्लागार, नागपूर
९८२२६८७६६

राजेश (बळी) गायकवाड
नागपूर जिल्हा उपाध्यक्ष,
भाजपा किसान मोर्चा आघाडी

दिलीप बनसोड
भाजपा जिल्हामंत्री,
नागपूर ग्रामीण

विकास पुरुष, केंद्रीय मंत्री
श्री. नितीनजी गडकरी साहेब
आपणास वाढदिवसानिमित्त
उदंड आयुष्याच्या अंनंत शुभेच्छा

भारतीय जनता पक्षाचे ज्येष्ठ नेते केंद्रीय रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्री
मा.ना.श्री. नितीनजी गडकरी साहेब
यांना वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

राजू देवनाथ पारवे
उपाध्यक्ष : भारतीय जनता पार्टी महाराष्ट्र प्रदेश
राजनी अजयदर : अनेक विचारमंजळी

केंद्रीय रस्ते, वाहतूक व महामार्ग मंत्री
नितीन गडकरी साहेब
आपणास वाढदिवसाच्या मनस्वी शुभेच्छा!

विशाल गोपाल सावरकर
● अध्यक्ष : युवा शक्ती फाउंडेशन, नागपूर
● नागपूर ग्रामीण युवा उपाध्यक्ष : महाराष्ट्र प्रांतिक तैलक महासभा
● भाजपा कार्यकर्ता, नागपूर

संपादकीय लेखणीवृत्त...

तीव्र उष्णतेची लाट

देशाच्या अनेक भागात सध्या उष्णतेची भयानक लाट पसरली असून ही स्थिती २८ मे पर्यंत कायम राहिली नसाय अंदाज आहे. नऊ दिवसांच्या या अत्यंत उष्ण काळाचा नैसाण असे संबोधले जात आहे. जैलमपेरमध्ये तापमानाने ४६ अंश सेल्सिअसच्या टप्प्या ओलांडला आहे. भारतीय हवामान विभागाने पश्चिम राजस्थानमध्ये तीव्र उष्णतेची लाट आणि पूर्व राजस्थानमध्ये ३० मे पर्यंत उष्णतेची लाट राहिल असा इशाराही दिला आहे. भारतीय हवामान विभागाने पुढील ७ दिवस मध्य आणि वायव्य भारतात तर पुढील ३ ते ५ दिवस पूर्व आणि द्वीपकल्पीय भारतात उष्णतेची लाट कायम राहण्याचा अंदाज वर्तवला आहे. २९ मे नंतर तापमानात काहीशी घट होण्याची शक्यता आहे. सुपर एल निनोच्या प्रभावामुळे इव्हेलित आर्द्रता कमी होऊन कोरडे हवामान निर्माण झाले आहे. त्यामुळे तापमान ४८-५० अंश सेल्सिअसपर्यंत जाण्याची शक्यता आहे. देशातील अनेक राज्ये ४० अंशपेक्षा जास्त तापमानाचा सामना करत आहेत. पूर्व उत्तर प्रदेश, हरियाणा, चिडचिड, दिल्ली आणि हिमाचल प्रदेश या भागात उष्णतेची लाट आली आहे. मध्य प्रदेशातील छतरपुर, खजुराहो, नौगाव भागात तापमानाने ४७ ते ४८ अंश सेल्सिअसच्या आकडा गाठला असून तिथे रेड अलर्ट जारी करण्यात आला आहे. भीषण उष्णतेमुळे पंजाबचे मुख्यमंत्री भगवंत माल यांनी राज्यातील सरकारी कार्यालये आणि सर्व शाळांच्या वेळा बदलल्या आहेत. या सध्या सकाळी ७.३० ते ९.३० या वेळेत सुरु राहतील. बऱ्याच ठिकाणी पोहोचत नसल्याने रहिवासीमध्ये तीव्र संतक आहे. महाराष्ट्रात दिवसेंदिवस तापमानाचा वार वाढत असून वयतमाळ जिल्ह्यात ४८ तासत आठ जणांचा आक्रमक मृत्यू झाल्याचे सांगितले जात आहे. हे सर्व मृत्यू उष्णतेचे बळी असल्याचा अंदाज आहे. संपूर्ण विदर्भात उष्णतेची लाट कायम असून जाणूयाप्रमाणे ग्रामीण भागाला देखील या उष्णतेच्या लाटेचा परिणाम शहरात लागला आहे. वाढत्या तापमानामुळे ग्रामीण भागात शेततीची कामे खोळंबली आहेत. दुग्धश्या वेळी कडक उन्हाळीमुळे मुख्य रस्ते आणि बाजारपेठेमध्ये शुष्कपणाकडून हिट्टू लागला आहे. उष्णतेच्या त्रासामुळे शेतमजूरही शेततीतील कामे थांबवून विश्रांती घेण्यास प्रार्थना देत आहेत. या तीव्र उन्हाचा ऊस पिकासह अन्य पिकांच्या वाढीवर विपरीत परिणाम झाला असून, उत्पादनात मोठी घट होण्याची भीती शेतकऱ्यांकडून व्यक्त केली जात आहे. पिकांसोबतच जनावरांच्या दूध देण्याच्या क्षमतेवरही परिणाम झाला आहे. सध्याच्या कडक उन्हाळीमुळे नागरीकामध्ये अशक्तपणा येणे, चिडचिड होणे असे त्रास जाणवत असून उष्णतेच्या लक्षणेही दिसून येत आहेत. नागरिकांनी व विशेषतः बालकांनी दुग्धी शक्यतो बाहेर पडणे टाळावे आणि विशेषतः बाहेर पडवावे असे आवाहन डॉक्टरांनी केले आहे. मे महिन्याच्या अखेरपर्यंत उष्णतेची ही लाट अशीच कायम राहण्याची शक्यता हवामानज्ज्ञांनी व्यक्त केली आहे. तीव्र उष्णता जीवघेणी उरत आहे. या तीव्र उष्णतेच्या वातावरणात हवामान विभागाने काहीशा दिलासा देणारी बातमीही दिली आहे. नैऋत्य मानसून वेगाने पुढे सरकला असून तो अंदामान समुद्र नैऋत्य आणि आग्नेय अरबी समुद्र तसेच बंगालच्या उपसागराच्या बहुराज्य भागातमध्ये पोहोचला आहे. साधारणपणे मान्सून ६ जून रोजी दाखल होईल, परंतु यावेळी तो नियोजित वेळेच्या आधीच म्हणजे २६ मे पर्यंत केरळमध्ये पोहोचण्याची शक्यता आहे. दरम्यान पुढील चार ते पाच दिवसांत केरळ, लक्षद्वीप, तामिळनाडू आणि ईशान्य भारतात मूसळधार पावसाचा अंदाज वर्तवण्यात आला आहे. उत्तर प्रदेश आणि हरियाणासह अनेक राज्यांमध्ये कमाल तापमान ४५ ते ४७ अंश सेल्सिअसच्या दरम्यान आहे. त्यामुळे निर्जलीकरण आणि उष्णतेमुळे ग्रस्त असलेल्या रुग्णांच्या संख्येत झपाट्याने वाढ होत आहे. सर्वांत चिंताजनक आकडेवारी विदर्भातून येत आहे. ब्रह्मपूरमध्ये ४०-२ अंश कमाल तापमानाची नोंद झाली. हे तापमान देशातील सर्वाधिक आहे. दिल्ली-परासी आणि, उत्तर प्रदेश आणि हरियाणातील अनेक भागांमध्ये तापमान ४५ अंश सेल्सिअसच्या वर गेले आहे. विदर्भात सूर्याचा तीव्र प्रकोप कायम आहे. अकोला, अमरावती आणि वार्धा जिल्ह्यात रेड अलर्ट तर चंद्रपूर, नागपूर आणि यवतमाळ जिल्ह्याला ऑरेंज अलर्ट जारी करण्यात आला आहे. भंडारा, गडचिरोली आणि गोंदिया जिल्ह्याला पेलो अलर्ट तर ठाणे, मुंबई, नाशिक, अहिल्यानगर, सांगली, सोलापूर, बीड, नांदेड, लातूर आणि धारशिव जिल्ह्याला कोणताही विशेष अलर्ट नाही. जगातील ५० उष्ण शहरांनी यादी जाहीर करण्यात आली आहे. धक्कादायक बाब म्हणजे ही सर्व शहरे भारतातीलच आहेत.

माई रमाई : मातृत्वाचे महाकाव्य

काका म्हणाले की मुले तीन दिवसांपासून उपाशी आहेत. वसतिगृहाला अन्नधान्यासाठी मिळणारे अनुदान अजून मिळालेले नाही. हे सांगताना वराळे काकांचा कंठ दाटून आला. तत्पश्चात रमाईने कपाटातील डब्यातील सोन्याच्या बांगड्या वराळे काकांना दिल्या आणि म्हणाल्या, या बांगड्या विकून काकांना देवा, पण सोन्याच्या जेवणाची त्वरित सोय करा. यावर बाबासाहेब काय म्हणतील याचा त्यांनी क्षणभरी विचार केला नाही. सोन्याच्या मुल्यांपेक्षा त्यांच्या मनातील मुलांपैकी करुणा मोल्यवान ठरली. अशिक्षित असूनही बाबासाहेबांच्या कर्तृत्वाला साजेसी व स्वतंत्रपणे निर्णय घेण्याची क्षमता माईत होती. भारतरत्न डॉ.बाबासाहेब तहानभूक विसरून पुस्तक वाचनानात दंग असत. एका जेवणाची वेळ झाली असता रमाईंनी त्यांच्यापुढे जेवणाचे ताट ठेवले. साहेबांचे जेवण आटोपले असेल वाटून टाचलण्यासाठी त्या खोलीत जावे वेळचेच गेल्या, मात्र ताट तसेच उघडे. न राहून माईंनी त्याच्या एका पुस्तकाचे पाठ उघडले आणि म्हणाल्या- या पुस्तकात नवऱ्याने आपल्या बायकोशी कसे वागवे,

होय, जीवनाचा तो एक संपूर्ण दुःखांशय होत. माता रमाई भीमराव आंबेडकर या विश्वरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पहिल्या पत्नी होत. डॉ.आंबेडकर अनुयायी त्यांना आईची उपाय देत मास संभोधतात. माता रमाई आंबेडकर यांचा जन्म दि.७ फेब्रुवारी १८९८ रोजी एका गरीब कुटुंबात झाला होता. त्यांचे वडील भिक्ऊ धुने- वलंगकर व आई कल्पिणी यांच्यासह रमाई दामोदरवडील वणगावात नदीकाठी महारपुरा वस्तीमध्ये राहत. त्यांना ३ बहिणी व एक भाऊ- केकर अशी चार भावंडे होती. मोठी बहिणी दापोलीत दिली होती. भिक्ऊ दामोदर बंदरात माशांनी भरलेल्या टोपल्या बाजारपर्यंत पोहचत असत. त्यांना खर्चिताचा त्रास होता. रमाई लहान असताना त्यांच्या आईचे आजारपणाने निधन झाले. आईच्या जमानेने कोवळ्या रमाईंच्या मानाने आघात झाला. धकटी बहीणी गौर व भाऊ शंकर अजाण होते. काही दिवसात वडील भिक्ऊ यांचेही निधन झाले. पुढे वलंगकर काका व गोविंदपूरकर मामा मुलांना घेऊन मुंबईला भायळवाड माकॅंटच्या चाळीत रहावली गेले.

माहिमान डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जीवन घडविण्यात रमाईंचा सिंहाचा वाटा आहे. रमाई म्हणजे बाबासाहेबांची सावलीच होती. त्यांनी आपले जीवन बाबासाहेबांच्या कार्याप्रती समर्पित केले नसते तर बाबासाहेबांना श्यातून जग निर्माण करता आले नसते, हे नाकारता येत नाही. मुंबईतील भायळवाड माकॅंटमधील मासळी बाजार येथे बुधवार दि.४ एप्रिल १९०६ रोजी त्यांचे भीमरावांसोबत लग्न झाले. बाजार येथे बुधवार दि.४ एप्रिल १९०६ रोजी त्यांचे कापाटातील डब्यातील सोन्याच्या बांगड्या वराळे काकांना दिल्या आणि म्हणाल्या, या बांगड्या विकून काकांना देवा, पण मुलांच्या जेवणाची त्वरित सोय करा. यावर बाबासाहेब काय म्हणतील याचा त्यांनी क्षणभरी विचार केला नाही. सोन्याच्या आणि शिब्याच्या त्यांच्या मनातील मुलांपेक्षा करुणा मोल्यवान ठरली. अशिक्षित असूनही बाबासाहेबांच्या कर्तृत्वाला साजेसी व स्वतंत्रपणे निर्णय घेण्याची क्षमता माईत होती. विदेशात जावे लागत होते. मे माता रमाईंनी बाबासाहेबांनी धारवाडच्या असल्यामुळे बाबासाहेबांचे

प्लेऑफमधील चारही संघ योगायोगाच्या चौकटीत

आयपीएल २०२६ हळूहळू अंतिम टप्प्यात येत आहे. रविवेळी पर्यंत २६ मे रोजी सुरु होईल. क्वालिफायर १ मध्ये आरसीबीचा सामना गुजरात टाइटन्सशी होईल, तर प्लिमिनेटरमध्ये सनरायडर्स हेदराबादचा सामना राजस्थान रॉयल्सशी होईल. आयपीएल २०२६ च्या रविवेळीसाठी चार संघ निश्चित झाले आहेत. रॉयल चॅलेंजर्स बंगलोर, गुजरात टाइटन्स, सनरायडर्स हेदराबाद आणि राजस्थान रॉयल्स यांनी अंतिम चारमध्ये स्थान मिळवले आहे. तथापि, या चार संघांमध्ये एक साम्य आहे. याला निव्वळ योगायोग म्हणा किंवा काहीही, या चार संघांनी प्रत्येकी एक एकदाच आयपीएल जिंकली आहे. सनरायडर्स आणि डेक्कन चार्जर्स स्वतः आणि फ्रॅंचायझी स्वतः होत्या आणि त्यांचे मालकीचे वेगवेगळे होते. तथापि, त्यांनी विजेतेपदे स्वतंत्रपणे मोजली जातात. आरसीबी २०२५ मध्ये चॅम्पियन बनली, तर गुजरातने २०२२ मध्ये आपल्या पदार्पणाच्या हंगामात विजेतेपद पटकावले. सनरायडर्सने २०१६ मध्ये

२०१३ मध्ये सनरायडर्स हेदराबादची नवीन फ्रॅंचायझी म्हणून स्थापना झाली. डेक्कन चार्जर्सची धावा नेव्ही ब्यू (बैलाचा लोगो) होती, तर सनरायडर्स हेदराबादची थीम केशरी (महडाचा लोगो) आहे. डेक्कन चार्जर्सने २००९ मध्ये (अंडम फिलिफ्टच्या नेतृत्वाखाली) विजेतेपद पटकावले, तर सनरायडर्सने सनरायडर्सचे कर्णधारपद डेव्हिड वॉर्नरकडे होते. २०१६ मध्ये राजस्थानचे कर्णधारपद दिगम शेन वॉर्नरकडे होते. रजतला एक मोठा टप्पा गाठण्याची संधी आहे. डेक्कन चार्जर्स आणि सनरायडर्स हेदराबाद यांच्यात काय फरक आहे? डेक्कन चार्जर्स आणि सनरायडर्स हेदराबाद यांच्यात महत्त्वपूर्ण फरक आहेत. डेक्कन चार्जर्सची मालकी डेक्कन क्रायिफ्ट म्युचुअल होली, तर सनरायडर्सची मालकी सन टिडीनेटवर्ककडे (मारन कुटुंब) आहे. आर्थिक अनिश्चिततेमुळे वॉर्नरसाथने डेक्कन चार्जर्स संघ बरखास्त केला. त्यानंतर,

चांगली कामगिरी केली. जोश हेजलवुड आणि भुवनेश्वर कुमार यांनी पॉवरप्ले आणि डेव्हन ओव्हर्सची धावा पाडल्या. संपूर्ण हंगामात क्षेत्ररक्षण उत्कृष्ट होते. कमकुवतपणाः - कोणतीही मोठी उघड कमकुवत बाजू नव्हती, परंतु नॉकआउट फेरा दबाव नेहमीच एक आव्हान असेल. आयपीएल २०२६ः - प्लेऑफमध्ये पोहोचलेल्या संघांमध्ये एक विलक्षण योगायोग आहे! या चारही संघांमध्ये एक असे साम्य आहे जे तुम्हाला अक्षर्यचकित करेल. सनरायडर्स हेदराबादः सर्वात स्पष्टक संघ सामर्थ्यः - अभिषेक शर्मा, ईशान किशन आणि हेनरिक क्लासेन यांनी आक्रमक फलंदाजी. मोठी धावसंभार करणारी क्षमता. मागील सामन्यात आरसीबीला असलेली आणि फाटल्यापूर्वी कामगिरी. फिल सॉल्ट, रजत पाटीदार, व्किटेश अय्यर आणि देवदत्त पंडितकडून यांनी महत्त्वाच्या क्षणी धावा केल्या. टिम डेव्हिड आणि कुणाल पांडेया यांनी फिनिशर म्हणून

थकवा, केस गळणे, चिडचिड; कारण थायरॉईड तर नाही?

डॉ. अमित भ्रवणकर MBBS, MD (Medicine) Senior Physician

संप्रेरक तयार करते, ज्यामुळे शरीराचा वेग मंदावतो. लक्षणे: प्रचंड थकवा जाणवणे, अचानक वजन वाढणे, त्वचा कोरडी पडणे, केस मोट्या प्रमाणात गळणे आणि सतत थंडी जाणे. २. हायपरथायरॉईडिझम (अतिवेगवान ईंजिन): याध्ये

लक्षणे: हृदयाचे ठोके अचानक वाढणे किंवा अनियमित होणे, जास्त भूक लागूनही वजन झपाट्याने कमी होणे, प्रचंड मानसिक अस्वस्थता आणि जास्त घाम येणे. वेळेवर निदान आणि उपचारांचे महत्त्व थायरॉईडच्या समस्यांकडे दीर्घकाळ दुर्लक्ष केल्यास शरीराच्या इतर कार्यांवर परिणाम होऊ शकतो. यामध्ये प्रमुखत्वाने चयापचय क्रिया, हृदयाचे आरोग्य आणि ऊर्जा पातळी यांचा समावेश होतो. योग्य वेळी डॉक्टरांचा सल्ला घेतल्यास या समस्यांचे व्यवस्थापन करणे शक्य असेल. आरोग्यासाठी काही महत्त्वाच्या टिप्स: रक्तातील

